

דין וחשבון

<http://law.themarker.com>

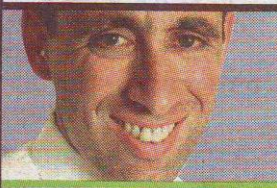
פסיקה סותרת ומבינה

TheMarker

בראשית 2008 ניתנו בבית המשפט העליון שני פסקי דין שבעקבותיהם נוצר הרושם כאילו הלכת אפרופים המפורסמת עומדת בפני ביטול. ואולם מאוחר יותר ניתנו, על ידי הרכבים אחרים, כמה פסקי דין שמהם עולה כי הלכת אפרופים עומדת על מכונה. פסיקה סותרת ובלתי עקבית זו יוצרת מבוכה ואי בהירות שכבר מחלחלת אל הערכאות הנמוכות. נדרשת הכרעה.

פסק הדין בפרשת אפרופים ניתן ב-95' ועוסק בפרשנות חוזים. הוא נחשב לאחד מפסקי הדין החשובים ביותר בתחום דיני החוזים בפרט והמשפט האזרחי בכלל. חידושו הגדול של השופט אהרן ברק בפסק הדין אפרופים, היה שבמקום שמתגלית סתירה בין לשון החוזה לבין תכליתו יש להעדיף את התכלית על פני הלשון. זאת, גם אם הדבר כרוך בכך שלחווה תינתן משמעות שהוא אינו יכול לשאת מבחינה לשונית.

תכלית החוזה היא בדרך כלל המטרות היעדים והאינטרסים שהצדדים לחוזה רצו להגשים באמצעותו. ואולם לעתים תיבחן "התכלית האובייקטיבית" - תכלית שאנשי עסקים סבירים והגונים היו מבקשים להגשים באמצעות החוזה. תכלית זו נקבעת כמובן על ידי השופט, ולכן מותרת לו מרחב גדול להתערבות בתוכן החוזה.

דלתיים פתוחות
עו"ד ישראל ציגנלאוב

בצד פסקי דין התומכים בהלכת אפרופים ניתן למצוא גם כאלה שיוצאים נגדה - כנראה בשל שינוי מגמות בפסיקה

הלכת אפרופים נהפכה לאחד מפסקי הדין המצוטטים ביותר. עם זאת, נשמעה גם ביקורת גוברת נגד הלגיטימציה שנתנה להתערבות בית המשפט בעיצוב תוכן החוזה. ביקורת זו הושמעה על ידי עורכי דין, אנשי אקרמיה ושופטים. הביקורת התמקדה בטענה שהלכת אפרופים מקשה מאוד על צד למשא ומתן לכלכל ולתכנן מראש את צעדיו, דבר המביא לחוסר ודאות ולחוסר ביטחון בעולם העסקים. בראשית 2008 נדמה היה כי מסתמן היפוך מגמה. בשני פסקי דין שניתנו על ידי השופט יורם דנציגר, בהסכמת חבריו להרכבים, הפך דנציגר שני פסקי דין מחוויים שהתבססו על הלכת אפרופים.

דנציגר אמנם לא הכריז על ביטול הלכת אפרופים, אך באמירות קצרות וחדות קבע כי בניגוד להלכה, כשלשון החוזה ברורה וחד משמעית יש לתת לה את המשקל המכריע בפרשנות החוזה.

זמן קצר לאחר מכן, הרכב אחר של בית המשפט העליון, בראשות הנשיאה דורית ביניש פירש הסכם בעלי המניות בהתאם להלכת אפרופים, ולמונח "מיווג" שהופיע באותו הסכם ניתנה משמעות רחבה ביותר בהתאם לתכלית החוזה (פרשת קליר, ע"א 8817/02). בהמשך, בכמה פסקי דין צוטטה הלכת אפרופים בהסכמה.

הרושם המתקבל הוא כי בבית המשפט העליון פועלות שתי אסכולות מנוגדות בנושא המצוי בלב המשפט האזרחי. במצב זה לא ברור אם הלכת אפרופים עדיין תקפה ומחייבת את הערכאות הנמוכות. חוסר בהירות זה חילחל למטה. בחודשים האחרונים, בצד פסקי דין המצטטים את הלכת אפרופים והולכים בעקבותיה ניתן למצוא גם פסקי דין שיוצאים נגדה בגלוי. למשל, פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בפרשת כתר (ע"א 2001/08), המסתמך על פסק דינו של דנציגר בפרשת נורקייט ותוקף את הלכת אפרופים. זו כנראה תוצאה טבעית בעידן של שינוי מגמות בפסיקה, אך נוצרים מבוכה וחוסר ודאות בקרב צרכני המשפט. ככל שתתקצר תקופה זו ותתקבל הכרעה - כן ייטב. הכותב הוא שותף במשרד עורכי הדין בלושטיין ברקוהן ציגנלאוב ושותף